

Порицька Ю.М.

студентка,

Інститут права

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СІМЕЙ З ДІТЬМИ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КАРАНТИНУ

Особливе місце у системі соціального захисту населення має соціальний захист сімей з дітьми, оскільки саме сім'я є природним та основним осередком суспільства, якій повинен гарантуватися захист з боку держави, особливо в період утримання та виховання неповнолітніх дітей. Реалії 2020 року засвідчили, що вже рік світ бореться з пандемією коронавірусної інфекції (COVID-19) і запровадження карантинних обмежень є негативним чинником, який впливає на здійснення державою соціального захисту сімей з дітьми.

COVID-19 офіційно було віднесено до особливо небезпечних інфекційних хвороб (Наказ МОЗ України від 25.02.2020 р. № 521). Пандемія коронавірусної хвороби (далі – COVID-19) та карантинні обмеження, пов'язані з нею, загострили системні проблеми у всіх галузях сучасної політики України, в більшій мірі у сфері соціального захисту. У багатьох суспільствах зазначені обставини призвели до появи дискусій про міру відповідальності держави за добробут та соціальний захист населення. На думку вчених, головне завдання держави – це захищати інтереси всіх громадян без винятку і вживати усіх, навіть жорстких і не популярних, заходів, щоб не допустити розповсюдження епідемії, завадити поширенню панічних настроїв серед населення та використовувати досвід інших країн, що опинилися в епіцентрі розповсюдження коронавірусу, який спричинив безпрецедентну ситуацію в усьому світі [1, с. 131].

В березні 2020 року через загрозу епідемії коронавірусної інфекції в Україні та для недопущення поширення COVID-19 першими діями держави було прийняття таких нормативно-правових актів як постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2020 р. № 215 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від

11 березня 2020 р. № 211» «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» [2], та Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19)» [3]. Дані нормативно-правові акти стали підґрунтям для розроблення ряду заходів та рекомендацій, що покликані забезпечити захист прав та інтересів дітей в умовах запровадження карантину.

Слід акцентувати увагу, що пандемія змінила увесь світ, введення карантинних обмежень, самоізоляція родин, дистанційна робота та навчання, опанування нових та інноваційних технологій, переосмислення відносин між людьми у суспільстві. Все це породило нові психологічні феномени і тенденції. Розгортаються дистанційні психологічні дослідження, змінюється система освіти, запроваджуються медіа-опосередковані форми праці, – все це нові контексти, які потребують рефлексії, осмислення і пошуку обґрунтованих відповідей [4, с. 98].

Перед державою постає питання захисту прав найбільш уразливих груп населення підчас пандемії COVID-19, на нашу думку, такою категорією є сім'ї з дітьми, хоча за наявними свідченнями, COVID-19 менше вражає дітей та молодь, проте, на додаток до впливу на здоров'я сім'ї з дітьми, очікується погіршення їх рівня життя, причому на такі сім'ї непропорційно сильний вплив справлятимуть прямі та непрямі наслідки. Криза в сфері охорони здоров'я може спричинити системну кризу, яка найсильніше вразить малозабезпечені багатодітні сім'ї та дітей з інвалідністю. Значна частка малозабезпечених сімей з дітьми працюють у неформальному секторі з поденною оплатою праці, тому заходи зі стримування поширення COVID-19 вплинуть на їх доходи. Такі невідкладні заходи, як закриття шкіл, потенційно здатні позитивно впливати на поширення захворюваності, проте вони можуть непропорційно сильно вплинути на спроможність сімей з дітьми отримувати доходи. З одного боку, ті батьки, які можуть працювати в дистанційному режимі, зазнають обмеження через необхідність доглядати дітей удома. З іншого боку, батьки, робота яких не дозволяє працювати вдома, часто стоять перед вибором: або втрачати заробітки, або залишати дітей без належного догляду.

Насамперед, варто зрозуміти, що в доктрині юридичної науки розуміється під поняттям соціальний захист. Науковці підкреслюють, що його поняття трактується неоднозначно, адже його розглядають за сутністю, змістом, формами надання. Часто висловлюються протилежні точки зору: від визнання соціального захисту як важливої функції держави до твердження про те, що це є правові гарантії, спрямовані на забезпечення основних прав і свобод громадян [5, с. 17]. Так, існує погляд, що соціальний захист, відповідно до законодавства України, означає політику держави, спрямовану на забезпечення прав і гарантій людини у сфері рівня життя, головною метою якої є надання кожному членові суспільства, незалежно від соціального походження, національної або расової приналежності, можливості вільно розвиватися, реалізовувати свої здібності. Державні механізми із забезпечення соціального захисту спрямовані на кожну людину, стосуються не лише найменш забезпечених категорій, а й населення в цілому [6].

Ярошенко І.С. розуміє соціальний захист як діяльність держави, яка здійснюється в рамках державного управління і спрямована на запобігання ситуаціям соціального ризику в нормальному житті особи, що забезпечує підтримання оптимальних умов життя і закріплення у системі правових норм щодо регулювання суспільних відносин, які складаються при задоволенні потреб особи належному матеріальному забезпеченні і спеціальних фондів через індивідуальну, форму розподілу замість оплати праці чи як доповнення до неї [7, с. 14]. Крім того, Внукова Н.М. вважає, що соціальний захист – це державна підтримка верств населення, які можуть зазнати негативного впливу ринкових процесів з метою забезпечення відповідного життєвого рівня, тобто заходи, що включають надання правової, фінансової, матеріальної, допомоги окремим громадянам (найбільш вразливих верств населення), а також створення соціальних гарантій для економічно активної частини населення [9, с. 7].

На нашу думку, на сьогодні соціальний захист сімей з дітьми в Україні не може забезпечити ефективного подолання несприятливих наслідків соціальних ризиків, оскільки потребує докорінної зміни нормативно-правового регулювання. Водночас постійне вдоско-

налення законодавства у цій сфері шляхом внесення змін до нормативно-правових актів, які були прийняті раніше, свідчить про низький рівень правотворчої діяльності, порушення принципу збереження стабільності правового простору, довіри громадян до закону та діяльності держави, призводить до складності розуміння нормативно-правових актів у цій сфері.

Основною метою держави є забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини, зокрема, сприяння створенню безпечних умов для життя і здорового розвитку дитини, зважаючи на окремі випадки, які потребують негайного/невідкладного реагування в інтересах дитини в умовах запровадження карантину.

Міністерство соціальної політики контролює ситуацію щодо захисту прав дітей та соціальної підтримки сімей з дітьми в умовах карантину. Так, було розроблено та надіслано обласним та Київській міській державним адміністраціям рекомендований алгоритм дій щодо захисту прав дітей та соціальної підтримки сімей з дітьми в умовах карантину. Міністерством внесена рекомендація щодо забезпечення місцевими органами влади обов'язкової госпіталізації дітей, осіб, визнаних в установленому порядку недієздатними, що проживають спільно із законними представниками, яких було госпіталізовано у зв'язку із захворюванням на COVID-19, у разі неможливості їхнього тимчасового влаштування в сім'ї родичів, знайомих. Для цього в регіонах мають бути визначені заклади охорони здоров'я, до яких буде можливо влаштовувати таких дітей.

Отже, зважаючи на положення наведені вище, може дійти до такого висновку, що соціальний захист сімей з дітьми в умовах карантинних обмежень становить собою процес державної підтримки поєднаного родинними зв'язками кола осіб, на яких сильно вплинули умови пандемії коронавірусної хвороби, з метою забезпечення відповідного життєвого рівня.

До основних дій держави, що забезпечують соціальний захист сімей з дітьми слід віднести проведення: 1) аналізу списків дітей та визначення сімей, в яких існує найбільший ймовірний ризик

неналежного забезпечення потреб дітей та порушення їхніх прав;
2) спілкування (онлайн, телефоном) та консультацій з дитиною, її батьками, іншими законними представниками, особами, в сім'ї яких вона виховується, щодо стану забезпечення потреб дитини, наявних проблем у сім'ї, необхідної допомоги, відповідального ставлення батьків до виконання своїх обов'язків по догляду та вихованню дитини;
3) визначення ймовірних ризиків для життя і здоров'я дитини та проведення, у разі необхідності, оцінки рівня її безпеки із залученням представників охорони здоров'я та Національної поліції України;
4) соціальної підтримки сім'ї, у тому числі натуральної допомоги.

Список використаних джерел:

1. Сіньова Л.М. Правове регулювання соціальної безпеки населення на період пандемії COVID-19. Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри : матеріали Третьої Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 23 квітня 2020 року). Суми, 2020. 178 с.
2. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2020 р. № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2020-%D0%BF#Text>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 23.06.2020 р. № 2709-IV в редакції від 20.10.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>
4. Сіньова Л.М. Поняття і види соціального дистанціювання у період пандемії COVID-19 в освітньому процесі. Правове забезпечення соціальної безпеки в умовах євроінтеграційних процесів : тези допов. учасн. Міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 06 листопада 2020 р.) / за ред. проф. М.І. Іншина. Київ : «Освіта України», 2020. 168 с.
5. Малюга Л.Ю. Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : монографія. Київ : Хай-Тек, 2013. 264 с.
6. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. Київ : Центр громадської експертизи, 2010. 104 с.
7. Ярошенко І.С. Організаційно-правові форми соціального захисту людини і громадянина в Україні : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук : спеціальність 12.00.07. Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана. Київ, 2006. 18 с.
8. Внукова Н.М. Соціальне страхування. Конспект лекцій для студентів спеціальностей усіх форм навчання. Харків : видавництво ХДЕУ, 2004. 216 с.